

Itä-Suomen aluehallintovirasto
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

Julkinen

Matti ja Liisa Koti Oy:n Pikku Kultala-toimintayksikön valvonta

Valvonnan kohde

Matti ja Liisa Koti Oy:n (y-tunnus 1103401-1) Pikku Kultala -toimintayksikkö on 14-paikkainen tehostetun palveluasumisen yksikkö mielenterveyskuntoutujille Pieksämäellä. Yksikkö on aloittanut toimintansa 18.3.2008. Vastuuhenkilönä on toiminut Satu Fält 8.2.2021 alkaen. Satu Fält on lopettanut 16.6.2022. Matti ja Liisa Koti Oy on ilmoittanut 14.10.2022 Itä-Suomen aluehallintovirastoon saapuneella ilmoituksella vastuuhenkilön vaihtumisesta 19.9.2022 alkaen.

Ratkaisu

Aluehallintovirasto kiinnittää Matti ja Liisa Koti Oy:n ja Pikku Kultala-toimintayksikön vastuuhenkilön huomiota henkilöstön osaamisen vahvistamiseen psyykkisten ja muuhun terveydentilaan liittyvien huomioiden ja muutosten tunnistamisessa, kirjaamisessa, kuntoutussuunnitelmien sisältöjen kehittämisessä sekä tavoitteiden seurannassa ja arvioinnissa. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammattihenkilöt saavat työssään tarvittavan perehdytyksen ja että he voivat osallistua ammattitaitonsa kehittämiseksi tarpeelliseen täydennyskoulutukseen.

Aluehallintovirasto toteaa, että kodinomaisen ympäristön luominen on tärkeä kehittämistavoite Pikku Kultala -

toimintayksikölle. Aluehallintovirasto kehottaa palveluntuottajaa ryhtymään viipymättä vastuuhenkilö Satu Fältin esiintuomiin toimenpiteisiin toimitilojen saattamiseksi viihtyisämmiksi.

Aluehallintovirasto kiinnittää palveluntuottajan huomiota siihen, että asiakkaiden itsemääräämisoikeuden tukeminen tulee toteuttaa kunkin asiakkaan kohdalla yksilöllisesti. Toimintayksikön vastuuhenkilön on valvottava omavalvontasuunnitelmaan kirjattujen ohjeiden ja toiminnan periaatteiden sekä voimassa olevan lainsäädännön noudattamista. Palveluntuottajan edellytetään varmistavan, että vastuuhenkilövaihdokset eivät vaikuta itsemääräämisoikeuden vahvistamistyötä heikentävästi, vaan että jokainen uusi vastuuhenkilö perehdytetään myös tähän erityistehtävään ja sen toteutumisen valvontaan omavalvontavelvoitteen myötä.

Aluehallintovirasto jatkaa Pikku Kultala -yksikön henkilöstömitoituksen valvontaa.

Asian kuvaus

Vireille tulo

Pieksämäen kaupunki pyysi 31.1.2019 Itä-Suomen aluehallintovirastoa tarkastamaan Matti ja Liisa Koti Oy:n kaikki toimintayksiköt. Aluehallintovirastoon oli lisäksi tullut epäkohtailmoituksia hoidon ja hoivan laatuun sekä itsemääräämisoikeuden toteutumiseen liittyvistä asioista. Aluehallintovirasto aloitti vuoden 2019 alussa Matti ja Liisa Koti Oy:n toiminnan valvonnan mielenterveyskuntoutujille suunnatun laitoshoidon osalta. Tuolloin Pikku Kultala -toimintayksikkö tuotti myös laitoshoittoa.

Asian aikaisempi käsittely

Itä-Suomen aluehallintovirasto määräsi 10.8.2020 päätöksellään (ISAVI/2482/2019, ISAVI/2479/2019, ISAVI/813/2019 ja ISAVI/823/2019) Matti ja Liisa Koti Oy:n ilman aiheetonta viivytystä

ja viimeistään 30.9.2020 mennessä laatimaan mielenterveyskuntoutujien itsemääräämisoikeutta koskevan ohjeistuksen ja varmistamaan, että henkilöstö tuntee ohjeistuksen ja noudattaa sitä kaikissa tilanteissa. Kunkin toimintayksikön (Poutala, Mattila, Seikkula ja Pikku Kultala) omavalvontasuunnitelmaan oli laadittava suunnitelma siitä, miten perusoikeuksien rajoittamisen tarvetta pyritään yksikössä vähentämään sekä laadittava kirjallinen rajoitustoimenpiteitä koskeva menettelyohje.

Lisäksi aluehallintovirasto määräsi päätöksessään Matti ja Liisa Koti Oy:n ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään 30.9.2020 mennessä päivittämään kunkin toimintayksikön (mukaan lukien Pikku Kultalan) lääkehoitosuunnitelman siten, että se on toimintayksikön lääkehoidosta vastaavan lääkärin hyväksymä ja allekirjoituksellaan vahvistama. Aluehallintovirasto määräsi Matti ja Liisa Koti Oy:n saattamaan henkilöstön lääkeluvat Turvallinen lääkehoito -oppaan mukaisiksi 30.9.2020 mennessä.

Aluehallintovirasto velvoitti Matti ja Liisa Koti Oy:n toimittamaan aluehallintovirastolle 16.10.2020 mennessä toimintayksiköiden (mukaan lukien Pikku Kultalan) itsemääräämistä koskevat ohjeistukset, lääkehoitosuunnitelmat ja henkilökunnan lääkeluvat sekä selvityksen toimenpiteistä, joilla palveluntuottaja on varmistanut, että henkilöstö tuntee itsemääräämisoikeutta koskevan ohjeistuksen ja noudattaa sitä kaikissa tilanteissa.

Matti ja Liisa Koti Oy toimitti aluehallintoviraston määräyksessään edellyttämät asiakirjat Pikku Kultala -toimintayksikön osalta seuraavasti:

- lääkehoitosuunnitelma (hyväksytty 25.9.2020) ja lääkehoitoluvat
- itsemääräämisoikeusohjeistus, IMO-lisäys omavalvontasuunnitelmiin, turvaamis- ja rajoittamistoimet ja perehtymiskaavake 25.9.2020
- omavalvontasuunnitelma 25.9.2020

Saamiensa selvitysten perusteella aluehallintovirasto ilmoitti 18.3.2021 (ISAVI/7452/2020) Matti ja Liisa Koti Oy:lle, että se tulee selvittämään erillisillä selvityspyynnöillä palvelujen tuottajalta ja tarvittaessa palvelujen järjestäjältä muun muassa, miten asiakas- ja potilasturvallisuus, itsemääräämisoikeus ja lääketurvallisuus turvataan kussakin toimintayksiköissä sekä, kuinka Pieksämäen kaupungin edellyttämät korjaustoimenpiteet ja ohjaus on toteutettu toimintayksiköissä.

Lausunnot ja selvitykset

- Matti ja Liisa Koti Oy:n Pikku Kultala -toimintayksikön vastuuhenkilö Satu Fältin selvitys 23.4.2021, jonka liitteenä on toimitettu
  1. henkilöstöluettelo (ei päiväystä)
  2. työvuorolistat 29.3. – 18.4.2021
- Matti ja Liisa Koti Oy:n Liisa Heikkisen selvitys 28.4.2021, jonka liitteenä on toimitettu
  1. Selvitys itsemääräämisoikeuden toteutumisesta työntekijöiden kokemana Matti ja Liisa Koti Oy:n yksiköissä 1/2021
  2. QUIRC - SA KEHITTÄMISKOHDAT - Mielenterveysyksiköt, tehostettu palveluasuminen, Kontiopuiston palveluasumisalue (Pikku Kultalan osalta 21.9.2020)

Aluehallintoviraston ratkaisun perustelut

Aluehallintoviraston toimivaltaa koskevat oikeusohjeet

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 34 §:n mukaan aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo toimialueellaan tuotettuja yksityisiä sosiaalipalveluja.

Edellä mainitun lain 19 §:n mukaan, jos yksityisten sosiaalipalvelujen ohjauksen tai valvonnan yhteydessä todetaan, että palvelujen tuottaja on tämän lain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä eikä asia anna aiheutta muihin toimenpiteisiin, lupaviranomainen voi antaa palvelujen tuottajalle tai vastuuhenkilölle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle tai kiinnittää huomiota toiminnan

asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.

Edellä mainitun lain 35 §:n mukaan valvontaviranomaisten on toimitettava yhteistyössä tässä laissa säädettyjä tehtäviä hoitaessaan. Kunnan toimielimen on heti ilmoitettava tämän lain mukaisessa valvonnassa tietoonsa tulleista puutteellisuuksista tai epäkohdista asianomaiselle aluehallintovirastolle. Lisäksi kunnan toimielimen on ilmoitettava aluehallintovirastolle 17 §:n perusteella tekemistään tarkastuksista ja niitä koskevista johtopäätöksistään.

Asian arviointi ja johtopäätökset

Itsemääräämisoikeus

Suomen perustuslain (1999/731) 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Pykälän 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.

Yksityiselämän suojan lähtökohta on yksilön oikeus elää omaa elämänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mieltävaltaista tai aiheetonta puuttumista siihen.

Perustuslaissa tarkoitetun kotirauhan suojan ydinalueena on eduskunnan perustuslakivaliokunnan omaksuman tulkinnan mukaisesti henkilön asunto. Kotirauhan suoja on huomioitava esimerkiksi silloin kun potilas tai asiakas on pitempiaikaisesti sijoitettuna laitokseen.

Olennaista kotirauhan suojan piiriin määrittelyssä on se, että tilaa käytetään pidempiaikaiseen asumiseen.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 8 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielihyvä ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan.

Mainitun lain 9 §:n 1 momentissa säädetään, että jos täysi-ikäinen asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa tai sosiaalihuoltoonsa liittyvien muiden toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen taikka ymmärtämään ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia, on asiakkaan tahtoa selvitettävä yhteistyössä hänen laillisen edustajansa taikka omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa.

Aluehallintovirasto toteaa, että tuottaessaan sosiaalihuollon palveluja julkisen palvelujen järjestäjän (kunnan tai kuntayhtymän) toimeksiannosta myös yksityisellä palvelujentuottajalla on velvollisuus varmistua siitä, että jokaisen palveluja saavan asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja muita perusoikeuksia kunnioitetaan.

Pikku Kultalan omavalvontasuunnitelmassa (toimitettu aluehallintovirastolle 12.10.2020 asiassa ISAVI/7452/2020) todetaan muun muassa, että sosiaalihuollon palveluissa henkilökunnan tehtävänä on kunnioittaa ja vahvistaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja tukea hänen osallistumistaan palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Yksiköissä on sitouduttu yhteiseen Itsemääräämisoikeus Matti ja Liisa Kodissa -ohjeistuksen noudattamiseen. Ohjeistus on luotu yhteistyössä kuntoutujien ja henkilökunnan kanssa. Nykyinen ja tuleva henkilökunta perehdytetään yksikössä itsemääräämisoikeuden ja perusoikeuksien kunnioittamiseen.

Vastuuhenkilö Satu Fält toteaa selvityksessään, että omavalvontasuunnitelmassa on kuvattu, miten yksikössä vahvistetaan asiakkaiden itsemääräämisoikeuteen liittyviä asioita kuten yksityisyyttä, vapautta päättää itse omista jokapäiväisistä toimista ja mahdollisuutta

yksilölliseen ja omannäköiseen elämään. Omavalvontasuunnitelmaan on kuvattu itsemääräämisoikeuden rajoittamisen periaatteet ja käytännöt. Omavalvontasuunnitelma on päivätty 14.10.2020 ja on sen hetkisen vastaavan sairaanhoitajan Pirjo Hätisen allekirjoittama.

Vastuuhenkilön mukaan rajoitustoimia käytetään viimesijaisena keinona. Liikkumisen rajoittamista selvitetään ja kirjaaminen kehitetään asianmukaiseksi. Itsemääräämisoikeutta koskevaa ohjeistusta täydennetään tarpeen mukaan, ohjeistusta on käyty yksikössä läpi ja henkilökunta on sisäistänyt itsemääräämisoikeutta koskevat ohjeet. Yksikössä tullaan laatimaan jokaiselle asukkaalle henkilökohtainen itsemääräämisoikeutta turvaava suunnitelma osaksi kuntoutussuunnitelmaa.

Vastuuhenkilö kertoo aloittaneensa yksikön vastaavana sairaanhoitajana 8.2.2021 ja perehtyneensä omavalvontasuunnitelmaan ja lääkahoitosuunnitelmaan sekä näiden päivitystarpeeseen. Vastuuhenkilö kertoo, että henkilöstö on perehtynyt em. asiakirjoihin ja jatkossa henkilöstön perehtyminen päivitettyihin versioihin tapahtuu sekä yksikköpalavereissa että henkilöstö vastaa omalla kuittauksellaan perehtyneisyytensä asiaan.

Vastuuhenkilön näkemyksen mukaan asiakkaiden kohtelu on asianmukaista ja itsemääräämisoikeutta kunnioittavaa. Asukkailla on mahdollisuus tehdä valintoja, heidän yksilöllisiä mieltymyksiään ja toiveita pyritään huomioimaan ja selvittämään. Yksikköpalavereissa käydään läpi asiakkaan kohteluun liittyviä asioita henkilökunnan kanssa. Henkilökunnan toimintaan kiinnitetään huomiota ja siihen puututaan tarvittaessa. Henkilökunta on positiivisesti toimintakulttuurin muutoksiin asennoitunut.

Aluehallintovirasto katsoo saamiensa selvitysten perusteella, että Matti ja Liisa Koti Oy:n Pikku Kultala -toimintayksikössä on ryhdytty aluehallintoviraston edellyttämiin toimenpiteisiin itsemääräämisoikeutta koskevan määräyksen perusteella. Vastuuhenkilön selvityksen mukaan Pikku-Kultalassa tullaan laatimaan jokaiselle asukkaalle henkilökohtainen itsemääräämisoikeutta turvaava suunnitelma osaksi

kuntoutussuunnitelmaa. Aluehallintovirasto pitää tätä asianmukaisena ja riittävän konkreettisena toimenpiteenä itsemääräämisoikeutta vahvistaviin ja tukeviin käytänteisiin siirtymiseksi.

Aluehallintovirasto kiinnittää kuitenkin palveluntuottajan huomiota siihen, että asiakkaiden itsemääräämisoikeuden tukeminen tulee toteuttaa kunkin asiakkaan kohdalla yksilöllisesti. Toimintayksikön vastuuhenkilön on valvottava omavalvonta-suunnitelmaan kirjattujen ohjeiden ja toiminnan periaatteiden sekä voimassa olevan lainsäädännön noudattamista. Palveluntuottajan edellytetään varmistavan, että vastuuhenkilövaihdokset eivät vaikuta itsemääräämisoikeuden vahvistamistyötä heikentävästi, vaan että jokainen uusi vastuuhenkilö perehdytetään myös tähän erityistehtävään ja sen toteutumisen valvontaan omavalvontavelvoitteen myötä.

Henkilöstömitoitus

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 §:n mukaan henkilöstön lukumäärän tulee olla riittävä palvelujen tarpeeseen ja asiakkaiden lukumäärään nähden.

Valveri-rekisterin (yksityisten palvelunantajien rekisteri) mukaan Pikku Kultala -toimintayksikön luvanvaraiseen henkilöstöön kuuluu:

Sosiaalihuollon ammattihenkilöt	0,50
Lähihoitajat	8,00
Vastuuhenkilö ja muu toimintayksikön hallinnollinen työ	0,50
Välillisiin / tuki- ja muihin työtehtäviin varattu oma erillinen henkilöstö ja ostopalvelut	0,30
YHTEENSÄ (kaikki)	9,30

Palveluntuottajan selvitys 28.4.2021

Vastuuhenkilö on jakanut työaikansa Pikku Kultalassa niin, että hän tekee pääasiassa iltapäivän hallinnollisia töitä.

Pikku Kultalan työvuorot suunnittelee Maria Kuoppala. Maria Kuoppala toimii niin sanottuna teknisenä työvuorosuunnittelijana.

Vastuuhenkilö on ilmoittanut hänelle tarpeet työvuorojen ja työntekijöiden määrään vuoroissa sekä mahdolliset tarpeet lomien tai ylimääräisten tilanteiden kuten avustaminen kotilomalla aikana. Vastuuhenkilö huolehtii työaikalistan ajantasaisuuden ja toimittaa sen tarkastettuna palkkoihin, kun lista päättyy. Kun yksikköön valitaan uutta työntekijää, niin vastuuhenkilö on haastattelemassa hakijoita. Vastuuhenkilö suunnittelee lomat ja rekrytoi lomittajia.

Matti ja Liisa Kodilla on TE-keskuksen kautta työpaikat auki. Selvityksenantohetkellä haetaan lähihoitajia ja lähiavustajia sekä sairaanhoitajaa. Haku on yhteinen ja mahdolliset hakijat ohjataan yksikköön, jossa on tarve vakituiselle työntekijälle tai lomittajalle.

Kuulassa on huhtikuun loppuun laitosapulainen, joka on huolehtinut siivouksista yhteisesti Seikkulan ja Mattilan kanssa. Eli luvassa oleva 0,3 verran. Toukokuussa 2021 aloittaa toinen laitoshuoltaja päärakennuksen yksiköissä ja Kuulassa tämä uusi laitosapulainen työskentelee neljänä päivänä viikossa. Siivousten lisäksi hän huolehtii pyykkihuollosta ja aamupala ja lounaskeittiöstä. Ruoka tulee valmiina yksikköön alakerran keittiöltä keittiöhissin kautta. Henkilökunta huolehtii esille laitton. Muutamalla asukkaalla on pieniä työtehtäviä, jotka liittyvät pöytien pyyhkimiseen. Keittiöllä on työssä kuusi keittiötyöntekijää. Kuulassa käy Matti ja Liisa Kodin oma viriketyöntekijä kerran viikossa yksikössä ja viitenä päivänä Kuulalan asukkailla on mahdollisuus osallistua Muonalassa ryhmiin.

Vastuuhenkilön selvitys 14.4.2021

Vastuuhenkilö Satu Fält kertoo selvityksessään, että suihkutukset ja yksikön ulkopuolelle suuntautuvat tutkimus- ja muut käynnit pyritään toteuttamaan aamuvuoron aikana, jolloin paikalla on eniten henkilökuntaa. Työn organisoinnilla pyritään vähentämään epäkohtia.

Vastuuhenkilö kertoo, että yksikön koko henkilökunta on osallistunut tukitehtäviin. Tähän on kuitenkin tulossa muutosta toukokuun alusta, kun siivous- ja pyykkihuoltoa varten saadaan lisäresurssia neljälle päivälle. Tämä vapauttaa hoitohenkilöstöä hoito- ja kuntoutustyöhön. Työn organisoinnilla on pyritty vastaamaan palvelulle asetettuihin

vaatimukseen. Yksikön oman henkilöstöresurssin lisäksi lisäresurssina toimii viriketoiminnan ohjaaja, johon hänen työajastaan Pikku Kultalan osuus on 20 %. Asiakkaiden tarpeen mukaan asiakkaalle mahdollistetaan fysioterapeutin palvelut. Ruoka tulee yhteiskeittiöltä yksikön valmiina. Henkilökuntatarpeesta käydään tarpeen mukaan neuvottelua henkilöstöpäällikön kanssa.

Vastuuhenkilön selvityksen liitteenä olevan henkilöstöluettelon (ei päiväystä) mukaan yksikön henkilöstöön kuuluu

- vastuuhenkilö, sairaanhoitaja Satu Fält
  1. lähihoitaja P.R.
  2. lähihoitaja T.N.
  3. lähihoitaja J.R.
  4. lähihoitaja S.R. (määräaikainen)
  5. lähihoitaja J.K.
  6. lähihoitaja J.P.
  7. lähihoitaja S.P.
  8. lähihoitaja A.K.
- lähihoitajaopiskelija, sijainen S.L.

Useita epäkohtailmoituksia (ISAVI/6939/2022) ja Pieksämäen kaupungin valvontatarkastus 2.8.2022 (ISAVI/5717/2022)

Aluehallintovirastoon on tullut useita epäkohtailmoituksia (6.6.2022, 7.6.2022, 10.6.2022, 14.6.2022, 15.6.2022 ja 16.6.2022), joissa kerrotaan, että Pikku-Kultala -yksikön työvuorolista on suunniteltu vajaamiehityksellä. Epäkohtailmoitusten mukaan henkilöstörakenne ei normaalimiehitykselläkään vastaa vaativan asukasrakenteen tarpeita.

Pieksämäen kaupunki on tehnyt 2.8.2022 ennalta ilmoittamattoman tarkastuskäynnin Matti ja Liisa Koti Oy:n Pikku Kultala -toimintayksikköön. Tarkastuskertomuksesta käy ilmi, että yksikössä ei ollut ollut vastuuhenkilöä 16.6.2022 jälkeen. Työntekijöiden havaintojen mukaan työvuorolistat suunnitellaan toisinaan henkilöstömääriltään vajaiksi.

Aluehallintovirastoon on tullut 14.10.2022 ilmoitus Pikku-Kultalan vastuuhenkilön vaihtumisesta. Uudeksi vastuuhenkilöksi palveluntuottaja esittää 19.9.2022 lähtien sairaanhoitaja Mendy Tiitmaa -nimistä henkilöä. Vastuuhenkilön vaihtumista koskeva asia käsitellään aluehallintovirastossa lupa-asiana ja siitä annetaan erillinen ratkaisu.

Aluehallintoviraston arvio

Aluehallintovirasto toteaa, että luvassa määritelty henkilökuntamitoitus perustuu sen hetkiseen arvioon tarvittavasta henkilöstömäärästä. Toiminnassa olevan toimintayksikön henkilöstömitoitus perustuu aina myös asiakkaiden tarpeisiin, joten asiakkaiden toimintakyky ja palveluntarve määrittävät toimintayksikön henkilöstömäärän.

Toimintayksikön luvassa edellytettyä sosiaalihuollon ammattihenkilöä (0,5) yksikössä ei ole. Sen sijaan on sairaanhoitaja eli terveydenhuollon ammattihenkilö 0,5. Lähihoitajia on luvan edellyttämällä tavalla kahdeksan, mutta epäselväksi jää, onko yhden määräaikaisen lähihoitajan tilalle tullut myöhemmin vakituinen työntekijä.

Saatujen selvitysten perusteella ja erityisesti huomioiden useat epäkohtailmoitukset, aluehallintovirasto ei pysty varmistumaan siitä vastaako yksikön henkilöstömitoitus lupaa ja asiakkaiden palveluntarvetta. Näin ollen aluehallintovirasto katsoo tarpeelliseksi jatkaa valvontaa henkilöstön riittävyttä koskevilta osin. Aluehallintovirasto pyytää asiasta erillisen selvityksen.

Henkilöstön osaamisen varmistaminen

Vastuuhenkilö katsoo selvityksessään, että yksikössä on osaavaa ja koulutettua henkilökuntaa. Täydennyskoulutustarvetta kartoitetaan yksikön tarpeiden mukaan kehityskeskusteluiden ja toiminnan suunnittelun edetessä.

Vastuuhenkilö tunnistaa Pikku Kultalan kehittämiskohteiksi

- Työhyvinvoinnin lisääminen ja henkilökunnan pysyvyyden/saavuuden turvaaminen

- Potilasturvallisuuden / laadun kehittäminen
- Yksikön tarpeita vastaavan osaamisen kehittäminen
- Itsemääräämisoikeuteen ja rajoittamiseen liittyvien asioiden selkeyttäminen
- Kirjaamisen kehittäminen
- Toimitilojen pintasaneeraus
- Yhteisöhoidollisuuden kehittäminen (soveltuvin osin)

Palveluntuottajan selvityksen mukaan sairaanhoitaja perehdyttää uuden työntekijän lääkehoitoon, varmistaa koulutukset, varaa koulutuksiin ajat ja tunnukset, jos koulutukset on menneet vanhoiksi tai niissä on puutteita. Kun sairaanhoitaja on varmistanut työntekijän lääkehoidon osaamisen hän laittaa luvan allekirjoitettavaksi lääkärille. Viikkopalaverissa käydään läpi lääkehoidon sivuvaikutuksia ja miten ne voivat eri asukkailla yksilöllisesti esiintyä.

Vastuuhenkilö on käynyt työntekijöiden kanssa läpi asiakkaiden fyysisen ja psyykkisen voinnin seurannassa huomioon otettavia asioita. Mihin pitää kiinnittää huomioita ja miten toimitaan tilanteissa, kun asukkaan vointi muuttuu. Matti ja Liisa Kodilla on yhtenäiset toimintaohjeet näihin tilanteisiin.

Pikku Kultalassa otettiin joulukuussa käyttöön Raisoft-toimintakyky-mittari. Vastuuhenkilö on perehdyttänyt työntekijät ja he ovat käyneet verkkokoulutuksen ja ensimmäisiä arvioita on tehty asukkaille.

Pikku-Kultalassa on kirjaamiseen panostettu ja vastuuhenkilö on opastanut ja ohjeistanut niitä työntekijöitä, jotka ovat tarvinneet apua. Kirjaamisen kehittämiskohteita on muun muassa se, miten kirjaaminen olisi tilannetta kuvaavaa. Palveluntuottaja on varmistanut asioiden hoitamisen keskusteluissa vastuuhenkilön kanssa

Terveydenhuollon osaaminen Matti ja Liisa Koti Oy:n mielenterveyskuntoutujien tehostetun palveluasumisen yksiköissä (ISAVI/6039/2020)

Itä-Suomen aluehallintoviraston vuonna 2019 alkaneessa Matti ja Liisa Koti Oy:n valvonnassa on tullut esille epäkohtia henkilöstön terveydenhuollon osaamisessa. Valvonnan aikana on syntynyt huoli siitä, jalkautuvatko vastuuhenkilön edellyttämät asiat potilaiden hoitoon ja onko terveydenhuollon täydennyskoulutus riittävää. Havainnot liittyvät potilaiden somaattisten akuuttitilanteiden hoitoon, mielenterveyspotilaan hoitoon ja kuntoutumiseen, kirjaamisen käytäntöihin ja lääkärin kannanottoa vaativiin liikkumisen rajoittamistoihin. Asian tutkimiseksi aluehallintovirasto avasi terveydenhuollon osaamisen valvonta-asian ISAVI/6039/2020.

Tässä asiassa aluehallintoviraston käytettävissä on ollut seuraavat lausunnot ja selvitykset:

- Liisa Heikkisen 19.1.2021 saapunut selvitys liitteineen, sisältäen kopiot pyydettyjen neljän eri asiakkaan potilasasiakirjamerkinnöistä ajalta 1.1.2020 – 31.9.2020 ja vakituisesti työskentelevän henkilöstön suoritetut koulutukset 2019–2020
- Pieksämäen kaupungin selvitys 24.2.2021 vastuuläkäritoiminnan virka-ajan ulkopuolisista päivystyssoitoista Matti ja Liisa koti Oy:stä 6/20–1/21
- yhteenveto sijaintikunnan valvonnasta 29.12.2020, yksikkö Mutteri
- Kopiot kahden asiakkaan yleislääketieteen ja hoitajien potilasasia-kirjamerkinnöistä ajalta alkaen 15.7.2020 ja 21.7.2020 – 15.10.2020
- 3.3.2021 Essoten ensihoidon asiakasmerkinnät ajalta 1.1.2020-31.1.2021, päivystyskäynnit Matti ja Liisa kodin yksiköissä

Heikkisen selvityksen mukaan nuorella miesasiakkaalla oli aika-ajoin suusanallista aggressiivista käyttäytymistä sekä fyysistä väkivaltaista käyttäytymistä muita asukkaita kohtaan sekä naispuolisiin työntekijöihin kohdistuvaa väkivaltaista käyttäytymistä sekä sanallista uhkailua. Hän pyrki jatkuvasti pois Matti ja Liisa kodista, mutta hänet palautettiin ja vastaanotettiin yhä uudelleen. Tilanne kärjistyi, kun hän heitti pelikoneellaan huoneensa ikkunan rikki. Aluehallintovirasto katsoo, että selvityksessä ei arvioitu oman toiminnan asianmukaisuutta eikä asumisyksikön henkilöstön määrän tai osaamisen riittävyttä suhteessa vaikeaa psykoosisairautta sairastavaan, aggressiivisesti käyttäytyvään potilaaseen, vaan tyydyttiin pääosin kuvailemaan tapahtumia. Asiakirjamerkinnot olivat äärimmäisen niukat, koskien myös asiakkaan liikkumisen rajoittamista.

Heikkisen selvityksessä kuvataan myös nuoren, monisairaana asiakkaan sijoitusta Pikku-Kultalaan kesäkuussa 2019. Asiakas siirtyi omasta toiveestaan sekä käytöshäiriöistä johtuen yksikkö Poutalaan lokakuussa 2019. Pieksämäen kaupunki teki nuoren hoidosta epäkohtailmoituksen 18.8.2020 aluehallintovirastoon. Asiakkaasta oli jo aiemmin yhteyttä kotikuntaan kesällä 2019, jolloin esitetty huoli asiakkaan saamasta hoidosta ja kuntoutuksesta asumisyksikössään. Tämä huoli ei väistynyt asiakkaan muuttaessa Poutala-yksikköön. Aluehallintovirasto pyysi selvitystä Matti ja Liisa kodin toiminnasta ja osaamisesta ko. nuoren mielenterveyspotilaan hoitoon ja kuntoutumiseen liittyen.

Aluehallintovirasto toteaa, että Heikkisen selvitys ei kokonaisuudessaan arvioi riittävällä tavalla Matti ja Liisa kodin henkilökunnan osamista kahden nuorten, vaikeaoireisten tai moniongelmaisten mielenterveyspotilaan hoidossa ja kuntoutumisessa. Selvityksessä ei arvioitu oman toiminnan heikkoja ja vahvoja puolia, vaan tyydyttiin lähinnä kuvaamaan tapahtumia. Asiakirjamerkinnot olivat erittäin niukkoja.

Essoten ensihoidon kertomuksessa on lisäksi kuvattu Pikku-Kultalassa tilanne, jossa hoitaja annosteli potilaalle toisen potilaan lääkkeitä, mukaan lukien vahva psyykenlääke klotsapiini.

Heikkisen selvityksen mukaan kaikkiin Matti ja Liisa kodin yksiköihin on koottu kirjaamisen ohjeet. Yksikön esimiehet käyvät viikkopalaverissaan läpi ohjeet työntekijöiden kanssa. Vuoden 2020 aikana tehostetun palveluasumisen ja palveluasumisen yksiköihin tuli käyttöön Pegasos-käyttöjärjestelmä. Pieksämäkeläisten asiakkaiden osalta päivittäiskirjaukset ovat Pegasoksessa ja muiden Hilikka-järjestelmässä. Lääkäreiden tekemät kirjaukset näkyvät Hilikassa kaikkien asukkaiden osalta. Työntekijät ovat kesän ja syksyn 2020 aikana osallistuneet Pegasos-koulutukseen, joka jatkuu edelleen. Marras-kuussa 2020 otettiin käyttöön Rai-arviointijärjestelmä.

Koulutusselvityksen mukaan vain muutamalla hoitohenkilökuntaan kuuluvalla oli muuta koulutusta kuin peruskoulutukseksi katsottavat Turvallinen lääkehoito -koulutus ja sen PKV- ja PSY-osiot. Aluehallintoviraston arvion mukaan näitä ei voida katsoa täydennyskoulutukseksi.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 5 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilö on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin.

Pykälän 2 momentin mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilön työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammattihenkilö saa työssään tarvittavan perehdytyksen ja että hän voi osallistua ammattitaitonsa kehittämiseksi tarpeelliseen täydennyskoulutukseen.

Myös terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 15 §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön on ammattitoiminnassaan sovellettava yleisesti hyväksytyjä ja kokemusperäisiä perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaisesti, jota hänen on pyrittävä jatkuvasti täydentämään.

Aluehallintovirasto toteaa, että hoitohenkilökunnan on kyettävä arvioimaan asiakkaiden terveydentilan muutoksia ja tekemään niiden perusteella hoitoa koskevia valintoja ja päätöksiä oikea-aikaisesti ja viivytyksettä.

Aluehallintovirasto kiinnittää edelleen Matti ja Liisa Koti Oy:n ja Pikku-Kultala -toimintayksikön vastuuhenkilön huomiota henkilöstön osaamisen vahvistamiseen psyykkisten ja muuhun terveydentilaan liittyvien huomioiden ja muutosten tunnistamisessa, kirjaamisessa, kuntoutussuunnitelmien sisältöjen kehittämisessä sekä tavoitteiden seurannassa ja arvioinnissa. Henkilöstön riittävästä täydennyskoulutuksesta tulee huolehtia.

Palveluntuottajan tulee omavalvonnallisesti valvoa, että koko henkilöstö noudattaa työssään ammattieettisiä ja ammattihenkilölain mukaisia velvoitteitaan, toimii koulutuksensa edellyttämällä tavalla ja noudattaa myös työnantajan laatimia ohjeita. Tämä työnjohtovastuu kuuluu yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukaan yksikön vastuuhenkilölle ja hänellä tulee olla siihen riittävät toimivaltuudet ja tosiasiallinen toimintamahdollisuus.

Toimitilojen asianmukaisuus

Palveluntuottajan 28.4.2021 antaman selvityksen mukaan Pikku Kultala -yksikössä on asukashuoneet muutettu remontin myötä yhden hengen huoneiksi. Ruokasalia on sisustettu kodikkaammaksi ja pöydät ja tuolit uusittu.

Selvityksen QUIRC - SA KEHITTÄMISKOHDAT -liitteessä todetaan yhtenä kehityskohtana kodinomaisen ympäristön (sekä palvelun sisältä ulkotiloissa) luominen.

Vastuuhenkilö on nimennyt selvityksessään yksikön yhdeksi kehittämiskohteeksi toimitilojen pintasaneerauksen.

Aluehallintovirasto on tarkastuskäynnillään 29.5.2019 todennut Pikku Kultala -toimintayksikön tilat hyvin laitosmaisiksi, kuluneiksi ja epäviihtyisiksi. Aluehallintovirasto on edellyttänyt välittömiä toimenpiteitä tilojen viihtyvyyden ja siisteyden parantamiseksi. Miehillä ja naisilla on oltava erilliset WC- ja suihkutilat.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 4 §:n 1 momentin mukaan toimintayksikössä tulee olla riittävät ja

asianmukaiset toimitilat ja varusteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopiva.

Aluehallintovirasto toteaa, että laki edellyttää, että asumispalveluihin käytettävien tilojen on täytettävä yleistä rakentamista koskevat vaatimukset, mm. terveydensuojelun ja paloturvallisuuden kriteerit. Tilojen sopivuutta arvioitaessa on huomioitava toiminnan luonne ja asiakkaiden sekä henkilökunnan tarpeet. Asiakkaan henkilökohtainen tila ja itse mieluisaksi sisustettu huone ovat tärkeitä laitostumista esittäviä ja kuntoutumista edistäviä tekijöitä¹.

Aluehallintovirasto toteaa, että kodinomaisen ympäristön luominen on tärkeä kehittämistavoite Pikku Kultala -toimintayksikölle. Aluehallintovirasto kehottaa palveluntuottajaa ryhtymään viipymättä ja korjausten vaatimin resurssein vastuuhenkilön esiin tuomiin toimenpiteisiin toimitilojen saattamiseksi viihtyisämmiksi.

Muutoksenhaku

Tämä päätös ei sisällä sellaista ratkaisua, johon saisi hakea valittamalla muutosta.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 36 §:n 2 momentin mukaan aluehallintoviraston antamaan huomion kiinnittämiseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Sosiaalihuollon ylitarkastaja

Satu Syrjälä

Ylitarkastaja

Taija Liukkonen

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

---

¹ Asumista ja kuntoutusta. Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:13, Helsinki 2007.

Päätöksen laatimiseen on osallistunut terveydenhuollon osaamista koskevilta osin aluehallintoylilääkäri Marja Kuronen.

Lisätiedot

Lisätietoja antaa tarvittaessa ylitarkastaja Taija Liukkonen, puhelin 0295 016 800 (vaihde)

Jakelu ja suoritemaksu

Matti ja Liisa Koti Oy

Päätös on maksuton.

Tiedoksi

Pieksämäen kaupunki

Tämä asiakirja ISAVI/2385/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/2385/2021 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Liukkonen Taija 08.11.2022 14:19

Ratkaisija Syrjälä Satu 08.11.2022 14:09